

”Ja, nåt roligt ska man väl ha i skolan.”

En studie om elevers syn på syfte och motivation inom ämnena bild, engelska, matematik och svenska

Abstrakt

Författare:

Anna Ekman och Martin Andersson

Titel:

”Ja, nåt roligt ska man väl ha i skolan” En studie om elevers syn på syfte och motivation inom ämnena bild, engelska, matematik och svenska

English title:

“You have to have some fun in school, right?” A study of students’ view of purpose and motivation in the subjects Art, English, Mathematics and Swedish.

Antal sidor: 41

Abstrakt:

Syftet med detta arbete är att undersöka hur elever i årskurs 6 uppfattar syfte och framtida nytta med de olika skolämnena bild, engelska, matematik och svenska. Vidare är examensarbetets syfte att undersöka vad som motiverar eleverna att lära sig de olika ämnena samt elevernas uppfattning om betyg som motivation för att lära sig. Studien genomförs med hjälp av en kvalitativ, fenomenografisk metod, där vi har undersökt elevernas uppfattningar med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Resultatet visar att syftet med ämnet bild enligt eleverna är att ha roligt i skolan, göra något icke teoretiskt samt att bild som skolämne saknar framtida nytta. Syftet och den framtida nyttan med ämnet engelska är enligt eleverna att kunna kommunicera med andra. Matematik är främst till för att klara av sin privata ekonomi. Detta är även den framtida nyttan av ämnet. Svenska anser de vara till för att kunna kommunicera, även i ett framtidsperspektiv. Eleverna motiveras av en rad olika aspekter: läraren, nöje i ämnet, att få uttrycka sig, att lära sig för att bli bättre på något, samt av betyg. Angående betyg är det först och främst informationsaspekten av betyg som är viktig för eleverna. De säger sig dock anstränga sig mer på grund av dem.

Nyckelord:

motivation, elevuppfattning, betyg, skolämnenas syfte, bild, engelska, matematik, svenska

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Avgränsning.....	2
2 Bakgrund.....	3
2.1 Styrdokument.....	3
2.2 Nationella undersökningen av grundskolan 2003.....	5
2.3 Betygens syfte och funktion	6
3 Teori.....	8
3.1 Motivation	8
4 Metod	12
4.1 Val av metod.....	12
4.2 Urval	13
4.3 Genomförande	14
4.4 Etiskt ställningstagande	14
4.5 Metodkritik	15
4.6 Bearbetning och analys.....	15
5 Resultat.....	16
5.1 Hur uppfattar elever syfte och framtida nytta med de olika skolämnena?	16
5.2 Vad motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen?.....	19
5.3 Vilken roll spelar betyg som motivation för att lära sig enligt eleven?	21
6 Analys	22
6.1 Ämnenas syfte och framtida nytta som motivation	22
6.2 Vad motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen?.....	23
6.3 Vilken roll spelar betyg som motivation för att lära sig enligt eleven?	26
6.4 Sammanfattning.....	26
7 Diskussion i relation till Nationella Undersökningen 2003 och Lgr11	28
7.1. Bild.....	28
7.2 Engelska.....	29
7.3 Matematik	30
7.4 Svenska.....	31
8 Avslutande diskussion	33
8.1 Metoddiskussion	33
8.2 Reflektion över studiens resultat	34
9 Referenser	37
10 Bilagor	39

1 Inledning

Under vår tid i grundskolan som vikarierande lärare och under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi blivit väl förtrogna med hur läroplanen formulerar syftet med olika ämnen i skolan. Däremot undrar vi hur eleverna ser på detta och vilken deras uppfattning om syftet med de enskilda skolämnena är. Enligt Lgr 11 (Skolverket, 2011:8) ska elever göras delaktiga i undervisningen och vara väl medvetna om de mål som definieras av läroplanens centrala innehåll. Det är därför viktigt att eleverna har en uppfattning om varför de läser de ämnen de gör och vad de ska använda kunskaperna till i framtiden. Vi ställer oss dock frågande till om detta är en spegling av hur verkligheten ser ut i skolorna. Är dagens elever medvetna om varför de läser ämnena de gör? Vidare är det intressant att fråga sig hur eleverna tänker angående de kunskaper de tillägnar sig i skolan och deras användningsområde i framtiden.

I september 2010 presenterade alliansregeringen en proposition till riksdagen gällande betyg från årskurs sex. Propositionen blev antagen och vid jul 2012 sätts de första betygen i årskurs sex. Skolminister Jan Björklund (Folkpartiet) menar att betygen motiverar och stimulerar eleverna att lära sig mer (Pressmeddelande, Regeringskansliet 2010). I sitt jultal 2012 tillkännagav den svenska statsministern Fredrik Reinfeldt att alliansregeringen vill se betyg ännu längre ner i årskurserna och kommer att göra detta till en valfråga 2014 (Martinsson, 2012). De båda lärarförbunden replikerade omgående och ansåg Reinfeldt vara för ivrig då ingen utvärdering är gjord av resultatet av betyg i årskurs sex. Enligt Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén anser majoriteten av den svenska lärarkåren att betygen inte bidrar till bättre resultat i skolan, utan endast innebär att lärarna måste lägga en större del tid på annat än undervisning än tidigare (Tidningarnas Telegrafbyrå, 2012). Även Christian Lundahl och Anders Jönsson menar att elevernas motivation inte alls gynnas av betyg i tidigare år utan att det snarare är tvärtom (Lundahl & Jönsson, 2010). Med utgångspunkt i ovannämnda debatt blir frågan vilken roll betyg har för elever och i vilken mån betygen påverkar elevernas motivation att lära sig ämnet. Det bör dock finnas fler motivationsaspekter än betyg hos elever. Det är av intresse för oss att skapa förståelse för andra sätt att motivera elever att lära sig och inte endast utifrån betyg som motivation som just nu har hamnat i fokus i skoldebatten.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att undersöka hur elever i årskurs 6 uppfattar syfte och framtida nytta med de olika skolämnena bild, engelska, matematik och svenska. Syftet är vidare att undersöka vad som motiverar eleverna att lära sig de olika ämnena samt elevernas uppfattning om betyg som motivation för att lära sig.

1.1.1 Frågeställningar

- Hur uppfattar elever syfte och framtida nytta med de olika skolämnena bild, engelska, matematik och svenska?
- Vad motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen?
- Vilken roll spelar betyg som motivation för att lära sig enligt eleverna?

1.2 Avgränsning

Efter examen kommer vi att få behörighet att undervisa i ämnena bild, engelska, matematik och svenska. Med anledning av detta begränsar vi vår undersökning av elevernas uppfattning om ämnenas syfte och användbarhet i sammanhang utanför skolvärlden och i ett vuxenliv, till dessa fyra ämnen. Det är även inom bild, engelska, matematik och svenska vi kommer att undersöka vad som motiverar eleven att lära sig.

Engelska, matematik och svenska är även tre av skolans grundämnen och de ämnen, tillsammans med idrott och hälsa, som timplanen lägger störst vikt vid (SFS, 2010:800). Att mest tid läggs vid dessa tre ämnen innebär att samhället, via regeringen och Skolverket, anser att de innehåller de kunskaper som är allra viktigast för eleverna att ha med sig utanför skolvärlden och i vuxenlivet. Ämnet bild är ett av skolans estetiska ämnen och skiljer sig därmed från de övriga tre teoretiska ämnena.

2 Bakgrund

För att kunna jämföra elevers uppfattning av ämnenas syften med vad läroplanen säger om syftet med de specifika ämnena, kommer vi här att göra en genomgång av vad ämnenas syften är enligt Lgr 11 (Skolverket, 2011). Vidare kommer vi att sammanfatta den nationella undersökning som Skolverket utförde 2003 där elevers uppfattning om de ämnen som är aktuella för vår studie presenteras. Den nationella undersökningen går inte närmare in på *vad* som motiverar eleverna i de specifika ämnena utan fångar upp om eleverna är motiverade i ämnet eller inte. Vår förhoppning är att vår studie kan tillföra ytterligare kunskap om vad som motiverar eleverna i de olika ämnena. Det är första gången sedan Lgr 80 implementerades som elever i årskurs 6 får betyg, därför kommer vi att ägna ett avsnitt åt genomgång av betygens olika funktioner.

2.1 Styrdokument

Lgr 11 (Skolverket, 2011) motiverar varför ämnen läses i skolan och anger syftena med undervisning i de specifika ämnena. Syftet bryts i det centrala innehållet upp i olika områden inom det specifika ämnet. Det är upp till läraren att i sin undervisning förhålla sig till, använda och kombinera det centrala innehållet i de olika ämnena i Lgr 11 (Skolverket, 2011). Vidare säger läroplanen vilka förmågor eleven ska utveckla som ligger till grund för de kunskapskrav som senare betygsätts.

2.1.1 Bild

Motiveringen till ämnet bild i skolundervisning är att bilder omger oss dagligen och att vi därför behöver redskap för att tolka dem och kunna vara en del av samhällslivet. Framställandet av bilder främjar elevens personliga utveckling och kreativitet. Man framhäver att bild är ett kommunikativt ämne där bilden är det som kommuniceras. I Lgr 11 bryts ämnet bild ner i tre olika beståndsdelar: *bildframställning*, *redskap för bildframställning* och *bildanalys* (Skolverket, 2011:20f). *Bildframställning* handlar om skapande och kreativitet utifrån olika medier, att utveckla och prova tekniker för att framställa olika typer av bilder och kombinationer av dessa för att förändra uttrycket. *Redskap för bildframställning* innefattar de verktyg och tekniker elever ska tillägna sig för att framställa bilder på olika sätt. *Bildanalys* handlar om att tolka och presentera bilder för att förstå och förmedla budskap (Skolverket, 2011:21f).

2.1.2 Engelska

Språk är enligt Lgr 11 ”... människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära.” (Skolverket, 2011:30) Att vara flerspråkig innebär att personen i fråga får ett bredare

perspektiv på sin tillvaro och möjligheter till nya kontakter. Engelskan är ett språk som omger oss i vardagen och används till vardags, exempelvis inom sociala medier, TV, politik, ekonomi, underhållning etcetera. Engelskan ska bidra till att vidga elevens begreppsvärld och hjälpa till att förstå och leva i den globala värld vi lever i idag. Vidare ska undervisningen syfta till att eleven utvecklar en tilltro till sin egen förmåga, det vill säga att denne vågar använda och tro på sina egna kunskaper. Syftet med ämnet engelska bryts i det centrala innehållet ner i delarna *Kommunikationens innehåll, Lyssna och läsa – reception*, samt *Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion* (Skolverket, 2011:30f). *Kommunikationens innehåll* handlar om att eleverna ska lära sig att kommunicera sina egna intressen och vardagsnära situationer på engelska. *Lyssna och läsa –reception* behandlar läsförståelse och hörförståelse, det vill säga hur man förstår och tolkar det man lyssnar till eller läser. Området *Tala, skriva och samtala –produktion och interaktion* handlar om hur man muntligt och skriftligt kommunicerar med hjälp av engelska.

2.1.3 Matematik

Ämnet matematik motiveras i Lgr11 med att ”kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser” (Skolverket 2011:62). Med detta menas att det är en viktig kunskap för att klara sig i vardagen och används till att ta beslut i vardagen, exempelvis att göra inköp, uppskatta rimligheten att kunna resa från A till B, materialanvändning vid renovering eller nybygge, uppskatta sannolikhet för olika händelser eller för att se samband och mönster i omvärlden. I beskrivningen av syftet med matematik anges att det är till för vardagssituationer och olika ämnesområden. Med detta menas att matematiken även syftar till användning utanför skolämnet matematik och ingår bland annat i fysik, kemi och slöjd samt har ett framtidssyfte efter avslutad skolgång i fråga om arbete och vardagsliv. Syftet med ämnet matematik bryts i det centrala innehållet ner i delarna *taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik, samband och förändring*, och *problemlösning* (Skolverket, 2011:62f).

2.1.4 Svenska

Motiveringen till att lära sig svenska i skolan är att det ”... är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära.” (Skolverket, 2011:222). Genom språket kan vi utveckla vår egen identitet och uttrycka våra känslor och tankar. Ett rikt och varierat språk gör att vi har lättare att förstå varandra i samhället och är betydelsefullt för att verka i det. Ett av syftena med undervisning i svenska är att eleverna ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka,

kommunicera och lära. De ska även utveckla en tilltro till sin egen språkförmåga. Syftet med svenska i Lgr 11 bryts ner i delarna *Läsa och skriva, Tala, lyssna och samtala, Berättande texter och sakprosatexter, Språkbruk* och *Informationssökning och källkritik* (Skolverket, 2011:223f).

2.2 Nationella undersökningen av grundskolan 2003

2003 genomförde Skolverket en nationell undersökning av grundskolan med syftet att ge en bild av skolans måluppfyllelse, visa på ändringar sedan den nationella utvärderingen av skolan från 1992 samt att visa var i skolans verksamhet det krävs ytterligare insatser. Undersökningen kan inte benämnas som forskning, men resultatet av undersökningen visar på elevers uppfattning om skolämnen och deras motivation inom dessa. Därför anser vi detta vara av relevans för vår studie.

Den nationella undersökningen från 2003 lägger fokus på elevers, lärares, rektorers och föräldrars bild av hur måluppfyllelsen i skolan ser ut. Undersökningen är gjord i engelska, svenska och matematik i årskurs fem samt i 16 av ämnena i årskurs nio, utifrån de strävansmål som fanns i den då aktuella läroplanen för den obligatoriska skolan, Lpo 94.

Den nationella undersökningens resultat visar bland annat på elevers uppfattningar om ämnens syften och nytta för framtiden samt i viss mån även på hur elevernas motivation i de olika ämnena ser ut (Skolverket, 2004a:10-31). Nedan sammanfattas resultaten som relaterar till detta i de fyra ämnena bild, engelska, matematik och svenska.

2.2.1 Bild

Nationella undersökningen 2003 visar på att elever uppfattar ämnet bild som roligt och intressant, men att det även anses som ett ganska ”onyttigt ämne” (Skolverket, 2004a: 45). Studien visar med andra ord att eleverna inte har en fullt utvecklad idé om syftet med ämnet bild. I studien uppvisas här ett samband med faktumet att både många elever och många föräldrar upplever ämnet som oviktigt eller utan nytta för framtida studier och arbetsliv (Skolverket, 2005:53ff).

2.2.2 Engelska

Studien visar att eleverna har en positiv inställning till ämnet engelska och att de använder sig av de kunskaper de har tillägnat sig i ämnet även utanför skolan (Skolverket, 2004a:46ff). Engelska framstår i studien som ett av de ämnen både elever och föräldrar anser är mest nyttigt inför framtida studier och arbetsliv, liksom för fritidssysselsättningar. Eleverna indikerar även att engelska är ett av de ämnen där de lär sig mest och där de har störst lust att

lära. Motivationen hos eleverna är med andra ord stor för att lära engelska (Skolverket, 2004b:47).

2.2.3 Matematik

Den nationella undersökningen visar att mer än hälften av eleverna i studien anser att de kommer ha stor nytta av matematik i sina framtida studier och arbetsliv. Dock anser en majoritet av eleverna att delar av det de lär sig i matematikämnet inte är nödvändig kunskap. Det är stundtals svårt för eleverna att se den praktiska nyttan med vissa områden i matematiken. Ämnet ses även av eleverna som tråkigt och svårt, och motivationen att studera är låg hos många elever (Skolverket, 2004a:52f).

2.2.4 Svenska

För årskurs 5 visar den nationella undersökningens resultat på att eleverna ser svenskämnet som viktigt. Eleverna i årskurs 9 anser att ämnet är roligt och intressant. Studien visar dock även att motivationen i ämnet brister (Skolverket, 2004a:66f). Bristen på motivation förklaras med att undervisningen ofta är ytlig och fokuserar på att eleverna enbart ska nå målen i läroplanen. Innehållet i undervisningen är ej heller vardagsrelevant för eleverna, vilket inte medverkar till att höja elevernas studiemotivation (Skolverket, 2004b:25ff).

2.3 Betygens syfte och funktion

Det betygsystem som anges i den idag gällande läroplanen Lgr 11 (Skolverket, 2011) är ett målrelaterat system. Detta innebär att kriterierna för betyg utgår ifrån de formulerade mål som återfinns i läroplanen. Elever ska bedömas individuellt och inte jämföras med varandra (Eklöf, 2011:74). Det generella syftet med betyg kan brytas ner i fyra olika funktioner: *information, motivation, urval och kontroll* (Eklöf, 2011:67).

Informationsfunktionen innebär att betyg ska ge information om hur eleven ligger till i sin utveckling och hur mycket denne kan, samt hur denna utveckling förhåller sig till de betygs-kriterier som anges i Lgr 11 (Skolverket, 2011; Wikström, 2007:23). Samtidigt ger detta en indikation på vad den enskilda eleven behöver arbeta hårdare med för att uppnå målen i ett längre perspektiv.

Motivationsfunktionen av betyg innebär att det ses som en ”morot” för att lära sig mer. Att bli bedömd genom betyg ska göra att man strävar efter att lära sig mer. Eftersom ens betyg kommer att spela roll för ens framtid ska detta ses som motivation för den enskilde (Wikström, 2007:23).

Urvalsfunktionen innebär att betygen ska användas för att skilja individer åt och som konkurrensmedel för vidare studier och arbete. I ett målrelaterat betygssystem är det inte en jämförelse mellan individer som grundar betyget, som i ett relativt system, utan vad eleven kan i förhållande till målen. Men betygen används senare till att jämföra individer med varandra genom en urvalsprocess vid exempelvis studier och arbete (Eklöf, 2011:67).

Kontrollfunktionen innebär att betygen kan användas för att utvärdera verksamheten i skolan, på olika nivåer, exempelvis för att jämföra elevers och lärares prestationer, skolor eller kommuner. (Eklöf, 2011:67).

3 Teori

Samtliga frågor i vårt syfte kan ses som olika aspekter av motivation. Därför behövs en definition av begreppet, samt en granskning av motivationsteorier ur olika pedagogiska perspektiv.

3.1 Motivation

3.1.1 Definition

Ordet *motivation* har sitt ursprung i det latinska ordet *movere*, som betyder 'att röra sig'. Motivation kan således beskrivas som den kraft som får människor att röra sig, eller agera på ett särskilt sätt (Jenner, 2004:37). Jere Brophy (1998:3f) förklarar motivation hos elever som den utsträckning i vilken elever anstränger sig i olika aktiviteter i skolan och skolämnen. Elevernas motivation är högst individuell och är beroende av tidigare erfarenheter och bemötande i skol- och lärosituationer (Jenner, 2004:15). Det finns ett flertal olika teorier om hur motivation uppstår och hur motivation kan förklaras hos individen. De, för vår studie relevanta, teorierna presenteras nedan.

3.1.2 Motivation ur ett behavioristiskt perspektiv

Teorin om beteendeförstärkning har sitt ursprung i behaviorismen och är baserad på tankar om positiv och negativ förstärkning. Enligt behaviorismen styrs människan av grundläggande behov och önskningar. Dessa behov och önskningar kan styras av omgivningen med hjälp av positiva eller negativa förstärkningar. Frekvensen och naturen hos dessa förstärkningar skapar i sin tur beteenden hos en individ. Förstärkningarna fungerar alltså som motivation för att skapa ett önskat beteende. Brophy (1998:3f) menar att förstärkningarna i skolans värld kan vara exempelvis guldstjärnor på arbeten, muntligt eller skriftligt beröm, bra betyg eller annan slags kompensation för väl utfört skolarbete. Ett icke väl utfört arbete belönas antingen inte alls eller bestraffas för att visa att det är ett oönskat beteende (Brophy, 1998:3f).

3.1.3 Behov som motivation

Ett annat sätt att förklara motivation är att se det som svar på olika sorters behov. Enligt teorin kan dessa antingen vara grundläggande, allmängiltiga behov som vatten och mat eller inlärda behov som uppstått från erfarenheter av möten med andra människor och omgivning, såsom makt och prestation. Abraham Maslow har utarbetat en hierarki för människans behov, som styr vad som motiverar en person:

1. Fysiska behov såsom sömn, hunger och törst
2. Behov av att känna sig trygg och säker från hot och våld, både fysiskt och psykiskt

3. Behov av kärlek och acceptans från föräldrar, lärare och kompisar
4. Behov av uppskattning från andra och av sig själv, samt behov av självförtroende
5. Behov av självförverkligande genom att få uttrycka sig själv kreativt samt att få upptäcka och vara nyfiken (Brophy, 1998:4f).

För att de högre behoven ska tillfredsställas måste först de lägre behoven bli tillgodosedda. Brophy (1998:5) menar dock att detta inte alltid gäller elever, som kan prioritera bort hunger och sömn för att studera inför ett prov. Däremot kan resultatet bli lidande om inte dessa behov också uppfylls. De psykiska behoven som relaterar till andra människor och deras uppfattning om eleven spelar en större roll än de fysiska behoven för en elevs motivation att studera. Föräldrar och lärare och deras åsikter och tankar om en elev har därför potentiellt en mycket stor roll att spela för elevens motivation i skolan och inom skolämnen (Brophy, 1998:4f). Reijo Byman och Pertti Kansanen (2008:605) menar dock att läraren endast kan bestämma förutsättningarna för att eleverna ska lära sig och inte garanterar att de lär sig. Därmed fungerar läraren endast delvis som motivation för eleverna.

3.1.4 Kognitiva teorier om motivation

Håkan Jenner skriver i sin rapport *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling* (2004:41f) att motivation inte kan ses som ett isolerat fenomen, utan det måste sättas i relation till ett mål. Detta mål kan vara antingen ett yttre mål eller ett inre mål. Yttre mål är exempelvis aktiviteter som utförs på grund av det individen kan få ut av aktiviteten, exempelvis ”höga betyg, pengar, ... [eller] andra människors uppskattning” (Jenner, 2004:42). Inre mål, däremot, handlar om individens egna känslor och tankar och kan exempelvis vara lycka eller glädje över ett väl utfört arbete, ”stolthet [eller en] känsla av självförverkligande” (Jenner, 2004:42). Guay et. al. (2010:712) menar att motivationen för att nå ett inre mål innebär att engagera sig i en aktivitet för sakens skull, på grund av det nöje man får ut av aktiviteten.

Motivation med inre mål är särskilt stark och elever bör därmed ha så stor möjlighet att bestämma över sin egen läroprocess som möjligt. Detta sker genom tre psykologiska faktorer: *kompetens* att kunna bestämma över och kontrollera sin omgivning, *självbestämmande* över vad och hur kunskapen ska läras in, samt möjlighet att *relatera* till andra människor genom interaktioner och förhållanden. Om eleven inte får dessa tre behov uppfyllda menar Brophy att han eller hon känner sig hämmad i sin motivation och sin förmåga att lära sig. Dessutom kommer elevens primära fokus att ligga på yttre mål, som inte skapar en lika stark motivation (Brophy, 1998:7).

3.1.5 Motivation ur ett sociokulturellt perspektiv

Ett sociokulturellt perspektiv innebär att individen lär genom interaktion med den kultur som denne interagerar. Språket liksom elevernas vardagsliv och intressen spelar en stor roll för hur skolans verksamhet är uppbyggd. Elever antas lära sig i samspel med andra människor (Hwang & Nilsson, 2010:49).

De utredningar som gjorts inför de senaste läroplansreformerna 1994 och 2011 har varit starkt påverkade av det sociokulturella perspektivet inom pedagogiken, särskilt på de tankar som presenterades av bland andra John Dewey och Lev Vygotskij i slutet av 1800- och början av 1900-talet (Säljö, 2010:193). De senaste två läroplanerna har betonat en mål- och resultatstyrning av skolan där fokus legat på de mål som alla elever i landet ska uppnå, med en ökad frihet för de enskilda kommunerna att bestämma hur detta ska gå till. Detta har inneburit ett steg ifrån tidigare läroplaners regelstyrning, där skolan var centralt styrd med klara regler för hur undervisningen skulle bedrivas. Alexandersson (2011:13) menar att det idag går att se en tillbakagång till en mer regelstyrd skola i och med den nya läroplanen från 2011.

John Dewey är en av de pedagoger som har haft störst inflytande över hur skola och utbildning ser på barn och lärande. Hans syn på lärande innebär att arbetet i skolan ska vara centrerat kring elevernas önsknings och behov (Säljö, 2010:174f). Ett problem som Dewey ser är att eleverna skiljer på vardagsliv och skola och de kunskaper de tillägnar sig i de olika sfärerna. Därmed bör skolan och undervisningen ta sin utgångspunkt i elevernas verklighet och erfarenheter (Dewey, 2004:94f).

När undervisningen grundar sig i elevernas intressen och drivkrafter uppstår enligt Dewey en inre motivation hos eleverna att lära sig. Det är inte ämnena i sig som bör vara ändamålet i skolan, utan elevernas sociala aktivitet (Dewey, 2004:50f). Dewey menar även att eleverna blir motiverade av att få skapa praktiskt eftersom de ser ett konkret resultat av sina tankar och handlingar (Sundgren, 2007:85f).

Även Lev Vygotskijs inflytande över dagens skola och undervisningsformer är stort. Vygotskijs fokus ligger på språket och dess förmåga till interaktion och kommunikation som redskap för lärande. Han menar att det är genom sociala och kulturella interaktioner som eleven ”formas till en tänkande, kännande och kommunicerande varelse” (Säljö, 2007:111). Ett av de mest centrala begreppen i Vygotskijs teorier är *den proximala utvecklingszonen*, vilken innebär att barn lär sig när de samspelar med andra - både elever och lärare – som kan

mer än barnet och utmanar denne att söka mer kunskap. Denna zon mellan barnets kunskap och kunskapen hos den eller de som barnet samspelar med kallas *den proximala utvecklingszonen*. Vygotskij refererar till denna interaktion som *scaffolding*, eller *stöttning* och menar att de elever eller lärare barnet interagerar med bör kunna utmana barnet att utveckla sitt tänkande, utan att för den sakens skull komma med färdiga svar och lösningar (Hwang & Nilsson, 2010:50). Det som därmed är motiverande för eleverna enligt Vygotskij är att få samspela med andra och utbyta tankar, känslor och åsikter (Säljö, 2007:122).

4 Metod

4.1 Val av metod

Det har länge funnits en motsättning mellan kvalitativ och kvantitativ metod, som grundar sig i en konflikt mellan positivismens naturvetenskap och hermeneutikens samhällsvetenskap och humaniora. Hermeneutiker har traditionellt sett på kvantitativa studier som fyrkantiga och statistiska undersökningar av sådant som egentligen inte kan kvantifieras, medan positivisterna sett på kvalitativa studier som ”flummiga [och] subjektiva” (Bjereld et. al., 2002:113) beskrivningar av känslor. Sett ur dagens perspektiv har denna motsättning mellan de två metoderna modifierats något och det är snarare vanligt att vetenskapliga undersökningar innehåller inslag av båda metoderna, eftersom de ofta belyser olika delar av samma problem. I många fall är båda metoderna viktiga för att på ett så fullständigt sätt som möjligt kunna redovisa resultat och svara på studiens frågeställningar (Bjereld et. al., 2002:115).

Den metod vi har valt för att svara mot vårt syfte är en kvalitativ metod, inom den hermeneutiska forskningstraditionen. Vi har valt en fenomenografisk forskningsansats som är vanlig när det gäller studier av lärande och utbildning. Syftet med metoden är att undersöka hur människor uppfattar olika fenomen i sin omgivning. Den fenomenografiska metoden syftar även till att få fram vilken variation det finns mellan olika människors uppfattningar om ett visst begrepp eller fenomen. En studie med en fenomenografisk ansats beskriver alltså hur en individ uppfattar ett särskilt fenomen, utan att bedöma om uppfattningen är sann eller falsk (Kihlström, 2009:157f).

Då vi är intresserade av att skapa förståelse för hur elever uppfattar syftet med ämnena bild, engelska, matematik och svenska anser vi att den fenomenografiska metoden passar bra för vår studie. Eftersom alla elever i studien är olika och har olika erfarenheter uppfattar de ämnenas betydelse på olika sätt, vilket vi kan komma åt med hjälp av en fenomenografisk ansats. Vi har valt att intervjua 10 elever från två klasser på olika skolor för att undersöka vår problemställning. Vårt syfte är att undersöka elevers uppfattning om syfte och framtida nytta med skolämnena bild, engelska, matematik och svenska, samt vad som motiverar eleverna att lära sig i de olika ämnena och betygens roll som motivation.

Den fenomenografiska studien genomförs oftast genom intervjuer som är koncentrerade till det fenomen som ska studeras. Det är intervjupersonernas uppfattningar som är resultatet av studien. Kihlström (2009:160) menar att den fenomenografiska intervjun inte får vara för strukturerad. Intervjuaren måste vara fullt medveten om vad han eller hon vill ha svar på, men

låta intervjun ta formen av en dialog, för att inte styra den intervjuades svar i för stor utsträckning. Det är även viktigt att ge informanten tid att tänka och resonera kring frågorna för att den verkliga uppfattningen om fenomenet ska framträda och bli tydlig (Kihlström, 2009:161).

Stukát skriver i sin bok *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* (2011:44) att de mer ostrukturerade intervjuerna ger en ökad möjlighet för intervjuaren att komma informanterna närmare och gå in på djupet i frågan. Samtidigt som det är viktigt för jämförbarheten att intervjun följer samma struktur för alla informanter, menar Stukát (2011:44) att en semistrukturerad intervju ger större möjlighet att följa upp varje enskild informants svar på det sätt som krävs. Detta görs genom öppna följdfrågor.

Eftersom vi har valt att genomföra en fenomenografisk studie har vi inte som främsta ambition att få fram statistiskt signifikanta resultat. Det som är av intresse för oss är hur eleverna uppfattar syfte och framtida nytta med ämnena bild, engelska, matematik och svenska, betygets roll som motivation, samt vilka andra faktorer som motiverar eleverna att lära sig.

4.2 Urval

Vi har valt att endast intervjua elever i årskurs 6. Detta är av två anledningar. Den första anledningen är att de är den första årskursen som ska få betyg i årskurs 6. Vårt antagande är att de är insatta och informerade om betyg och dess roll som motivation för att lära sig. Den andra anledningen är att vi tror oss få utförligare svar om betyg, motivation samt ämnenas syfte från elever i årskurs 6 än yngre elever. Då vi efter examen är behöriga att arbeta på låg- och mellanstadiet är vi intresserade av dessa elevers tankar och åsikter, snarare än äldre elevers och har därför valt att inte göra studien på högstadiet.

De intervjuade eleverna är utvalda av klassens lärare, utifrån premisen att eleverna kunde tala för sig. Vi poängterade att vi inte var ute efter de starka eleverna och att det heller inte spelade någon roll vilket kön eleven har. Vi valde att ta hjälp av klassens lärare i urvalet för att vi tidigare inte träffat klasserna och därmed inte kunde avgöra vilka elever som motsvarade våra premisser. Sammanlagt har tio elever intervjuats uppdelat på två skolor. Den ena skolan ligger i en medelstor stad i Sverige. Den andra skolan är en landsortsskola i en mindre by, med pendlingsavstånd till en medelstor stad, belägen i Sverige.

4.3 Genomförande

Under intervjuerna har vi följt en intervjuguide (se Bilaga A) utformad för att svara mot våra frågeställningar. Intervjuguiden är indelad i fem delar som var och en behandlar enskilda områden: bild, engelska, matematik, svenska, och slutligen elevernas uppfattning om betyg. Inom varje skolämne ställs sju frågor, som är identiska för de fyra ämnena. Dessa är utformade för att svara mot våra frågeställningar. Området som behandlar betyg består av tre frågor för att undersöka elevernas uppfattning om betyg som motivation. Frågorna i sig är konstruerade för att vara öppna frågor, med möjliga uppföljningsfrågor. En viss repetition av frågorna i de specifika ämnena är medvetet inlagd i guiden för att fungera som inledningsfrågor och få informanten att ledas in på ämnet. Då samtalet pågått ett tag återkommer frågan för att ge ett mer utförligt beskrivet svar (Kilström, 2009:52). Såsom vår intervjuguide är utformad faller den under semistrukturerade intervjuer som de beskrivs i Stukát (2011:44). Intervjuerna är genomförda individuellt på en avskild plats utan störande moment. Vi var båda närvarande vid intervjutillfällena. Den ena tog anteckningar av respondentens svar, medan den andra intervjuade.

4.4 Etiskt ställningstagande

Vetenskapsrådet fastställer fyra krav på forskaren för att det grundläggande individskyddet ska uppfyllas. Dessa fyra krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2011:6)

Informationskravet innebär att vi som forskare ska informera informanten om dennes roll i vår studie och berätta för denne vad vi vill intervjua denne om, samt att det är på frivillig basis. Samtyckeskravet innebär att medgivande behövs från informanten samt från dennes vårdnadshavare om denne är under 15 år. Vår studie har innefattat intervjuer med skolelever i årskurs 6 som är under 15 år, vilket medfört att vi tagit kontakt med vårdnadshavare för att få intervjun på förhand godkänd av denne, skriftligen, samt den tilltänkte informanten (Vetenskapsrådet, 2011:9). Detta gjorde vi i form av ett utskick där vi förklarade vilka vi är, vårt syfte med intervjuerna och bad om vårdnadshavarens och informantens medgivande (Bilaga B).

Konfidentialitetskravet innebär att den inhämtade informationen endast ska användas till forskning och att personuppgifter ska behandlas på ett sådant sätt att de avidentifierar individen så pass mycket att utomstående inte har möjlighet att förstå vem det är. Under våra intervjuer antecknade vi inte elevens namn, utan endast dennes kön. Vi vet själva inte vem

som svarat vad, utan endast att det är en pojke eller flicka. Deras kön kommer heller inte att redovisas i resultatet.

Nyttjandekravet innebär att den inhämtade information inte används av utomstående. Den information vi samlat in, det vill säga informanternas svar, kommer inte att användas någon annanstans än i detta arbete. Utifrån dessa kriterier anser vi oss ha följt Vetenskapsrådets rekommendationer.

4.5 Metodkritik

Den fenomenografiska semistrukturerade intervjun har både styrkor och svagheter. Ett generaliserbart resultat är svårt att få fram, eftersom den specifika kulturen och erfarenheter hos informanten är svåra att replikera. Det är dock möjligt att generalisera resultaten i de fall intervjuerna görs under liknande förhållanden vilket stärker validiteten och reliabiliteten i studien (Kihlström, 2009:164f). I vår studie är vi inte intresserade av ett generaliserbart resultat utan vill skapa förståelse för elevers uppfattning om vår problemställning. Eftersom syftet med den fenomenografiska semistrukturerade intervjun är att undersöka en uppfattning utan att värdera svaren utifrån rätt eller fel är metoden optimal för vår studie.

Ett problem med intervjuformen är att följdfrågorna inte alltid är desamma. Detta kan resultera i intervjuer som ser olika ut då fokus hamnat på olika saker. Vid användandet av en semistrukturerad form kan detta motarbetas, men för att en intervju ska få flyt och bli naturlig måste ändå ett inslag av individanpassade följdfrågor ställas. Detta i sin tur medför att jämförbarheten kan bli svår i resultatet (Stukát, 2011:44). Eftersom alla elever är olika individer och därmed har olika uppfattning om vår problemställning, är det positivt för vår studie att följdfrågorna inte ser likadana ut. För att verkligen komma åt fenomenet krävs att vi kan anpassa intervjun utifrån individens förutsättningar.

4.6 Bearbetning och analys

Efter intervjuerna skrev vi ner elevernas svar utifrån våra frågeställningar. Vid bearbetningen framträdde ett antal olika teman, som var gemensamma för de flesta elever. Vad gäller syftet och den framtida nyttan med skolämnena bild, engelska, matematik och svenska hittade vi främst teman inom de olika ämnena. När det kommer till motivation inom ämnena kunde vi dock urskilja gemensamma faktorer som motiverade eleverna inom samtliga ämnen, vilket vi även valde att analysera resultaten utifrån.

5 Resultat

Resultatet kommer att redovisas i förhållande till våra frågeställningar. Varje skolämnes syfte och framtida nytta behandlas var för sig under en egen rubrik. Därefter följer elevernas uppfattningar om motivationsfaktorer inom ämnena i ett eget avsnitt som är tematiserat efter de mönster vi funnit i resultatet.

5.1 Hur uppfattar elever syfte och framtida nytta med de olika skolämnena?

5.1.1 Bild

Ett flertal olika uppfattningar finns angående varför man läser bild i skolan. En uppfattning många av eleverna delar är att det är något praktiskt som är till för att bryta av mot de mer teoretiska ämnena och att det är därför man läser det. En elev uttrycker sig med 'inte den blekaste aning' på frågan varför hon läser bild i skolan. Majoriteten av eleverna anser att de inte kommer ha någon nytta av det de lärt sig inom ämnet bild. Bild har ingen livsviktig användning bara som 'sysselsättning när man har tråkigt' nämner en elev. Dock är endast en elev avogt inställd till bild och anser det bara vara till för att få betyg i. De övriga nio säger att det är ett ämne de tycker är roligt och att de har kunnat hitta delar inom ämnet som de tycker om:

Ja, nåt roligt ska man väl ha i skolan.

Fyra av eleverna beskriver bild som ett kommunikativt ämne, där bild är till för att man ska lära sig att förstå bilder och att förklara utan ord:

Med bild kan man kommunicera vad man känner och lära sig hur andra tänker.

Ett annat tema som kommer upp är 'konstnären'. Bild är enligt eleverna bra att kunna om man ska bli konstnär, annars inte. Med det menar eleverna att måla tavlor. En elev säger att bild är till för att bli konstnär och att lära sig att rita. Detta är även en framtida nytta eleverna ser med ämnet:

Man kan ha nytta av bild om man bestämmer sig för att bli konstnär.

Mer än hälften av eleverna framhåller att tekniker för framställande av bilder är vad man ska lära sig i bild och då främst teckning. Av de som anser sig ha användning för ämnet är det

teckningskunskaper som framhålls framför andra kunskaper. Även återkommande är teckningskunskaperna som förströelse.

Två av eleverna anser sig ha nytta av bildanalyskunskaperna när de slutat skolan, exempelvis då de studerar tavlor på museum eller jobbar som designer.

5.1.2 Engelska

Alla de tillfrågade eleverna säger att syftet med att läsa engelska i skolan är att de ska lära sig att prata det. Den stora majoriteten framhåller att syftet är att kunna använda engelska när man är utomlands, på resa eller semester. Eleverna är överens om att engelska kommer vara av vikt när de slutar skolan. Att kommunicera med andra är den framtida nytta som alla elever ser med ämnet, antingen då de är utomlands för att kommunicera med lokalbefolkningen, eller inom ett framtida yrke.

Man läser det för att kunna förklara för andra och kunna prata med alla. Det är ett gemensamt språk för alla länder.

Att engelska fungerar som ett världsspråk är en generell uppfattning hos eleverna. De menar att engelska idag är ett stort språk som många talar och att detta är en anledning för dem att lära sig det. En elev säger sig komma att använda engelskan till att tolka omvärlden. Med detta menar denne att vi idag omges av engelska överallt och att kunskaper i språket behövs för att förstå världen.

En elev framhåller läsandet av engelska som viktigt då denne tror sig komma att studera vidare och behöva de kunskaperna till att klara studierna. Ett fåtal av eleverna nämner arbetslivet som anledning att läsa engelska i skolan, då det enligt dem är många yrken som kräver kunskaper i engelska. När eleverna talar om behov av kunskaper i engelska i sitt framtida yrkesliv handlar det främst om arbete i servicesektorn eller arbete utomlands.

Det kan vara bra att kunna prata det om man jobbar i affär och det kommer kunder från andra länder.

De aspekter av den framtida nyttan av engelska eleverna tar upp som viktiga är att tala engelska och att kunna skriva det. Endast en elev nämner läsaspekten:

Det är också bra att kunna läsa det då det finns överallt.

En elev nämner att kunna använda internet i större utsträckning som anledning för att lära sig engelska. Det eleven tänker sig att använda engelska till på internet är främst som ett medel för kommunikation.

Internet är en stor del av samhället och man måste kunna det därför.

5.1.3 Matematik

Åtta av eleverna säger att matematik läses i skolan för att de ska kunna ha koll på sin privatekonomi. 'Handla' är ett ord som dyker upp och med detta menar de inköp. Detta är även det främsta framtida användningsområde eleverna ser med sina kunskaper i ämnet matematik.

Man ska kunna matte så man inte blir lurad.

Majoriteten av alla elever nämner matematik som nödvändigt inom ett framtida arbete. En elev ser inget användningsområde för ämnet utanför skolan. Tre av eleverna nämner matematik som nödvändigt för att klara vardagen. De menar att anledningen till att man läser matematik i skolan är att det används hela tiden och är ständigt närvarande. Det finns i vardagen.

Matte är alltid där, även om man inte tänker på det.

Två av eleverna framhåller matematik som ett tankesätt där man kan tänka på olika håll och lösa problem. Två andra elever framhåller att de i framtiden kommer att ha nytta av allt de lärt sig i ämnet matematik i skolan eftersom de ska hjälpa sina framtida barn med läxorna.

5.1.4 Svenska

Syftet med att läsa ämnet svenska i skolan är enligt alla elever i undersökningen att man ska bli bättre på det. Kommunikationsaspekten nämns av flertalet och det eleverna då åsyftar är framför allt att tala språket.

Det är vårt eget språk som man måste kunna.

Två av eleverna framhåller ordkunskap som ytterst viktigt inom ämnet och menar att ett utökat vokabulär är viktigt:

Man måste kunna nya ord om man ska prata med de som är äldre.

Två elever gör kopplingen mellan att läsa och att lära sig och framhåller detta som argument för ämnets varande.

Man lär sig svenska för att man ska kunna fatta någonting. Det låter som blarr om man inte lärt sig.

Gällande den framtida nyttan med ämnet svenska är skrivning den färdighet de flesta av eleverna framhåller som viktig, särskilt för att klara av ett framtida yrke eller för vidare studier. Ett flertal elever nämner att alla kunskaper de tillägnat sig i ämnet kommer vara av vikt, men att skrivning är den viktigaste. Även läsning nämns av de elever som tror sig komma att studera vidare. En elev nämner att skriva berättelser som något hon tar med sig från ämnet. En elev säger att den framtida nyttan med kunskaper i det svenska språket kommer att användas i dennes framtida arbete:

Så man kan tolka dokument och se till att det inte blir fel.

5.2 Vad motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen?

5.2.1 Bild

Alla elever utom en tycker att ämnet bild är roligt. Med roligt menar de att ämnet är ett avbrott mot vad de benämner som 'vanlig' undervisning, det vill säga de teoretiska ämnena. De har hittat olika aspekter inom ämnet som de tycker mycket om. Den elev som inte tycker att bild är roligt blir motiverad av betyg inom ämnet och att läraren är sträng då eleven inte gör något. Ett tema som återkommer i elevernas svar är att det är ett så kallat 'praktiskt ämne' med ledordet 'fritt'. Man gör något praktiskt som resulterar i något konkret. Ett annat tema är att eleverna ser bild som ett uttrycksätt för känslor:

I bild får man kludda av alla känslor på pappret.

Att bli bättre på olika uttryckssätt är ett annat tema som motiverar en del elever. Då menar de att förfina de olika uttryckssätt de har, eller att tillskansa sig nya tekniker för att uttrycka sig. Ett ytterligare tema som motiverar är bildanalys, det vill säga hur man ser på bilder och tolkar dem för att se vad de möjligtvis vill förmedla. Ett par av eleverna ansåg att de uppgifter de fick presenterade av läraren var motivation för dem.

5.2.2 Engelska

Det som främst motiverar eleverna är kommunikationsaspekten; att kunna kommunicera över internet och med människor i andra länder. Engelska ses som ett gemensamt, internationellt

språk av ett flertal elever. Att bli bättre på engelska för att kunna tillgodogöra sig saker på internet genom mejl, datorspel, chattande, videor etcetera är en annan motivation för dem.

Jag vill kunna [förstå engelska] så att jag kan titta på tv serier på internet. Så att man förstår vad de säger. Man får vänta så länge innan man kan se [avsnitten] här.

Andra områden de tar upp inom engelskan som motivation är läsning, nytt arbetsområde, betyg, läxor, geografi och kultur, samt att inte hamna efter.

5.2.3 Matematik

Fyra av eleverna motiveras av utmanande uppgifter där de får tänka till ordentligt. Beteckningen av dessa uppgifter är 'kluringar'. En elev finner motivationen på motsatt håll där man inte behöver tänka utan uppgifterna är automatiserade. Samma elev ser nya arbetsområden som jobbiga.

Läraren ses som motivation för en annan elev som inte heller säger sig ha något intresse av matematik. Hos denne spelar läraren en stor roll för dennes motivation. Samma elev menar att matte är något tråkigt som man ändå på något sätt måste lära sig:

Man måste bara få det gjort...

En annan motivationsaspekt som tas upp är när man får lösa problem på olika sätt, det vill säga där det finns olika lösningar och den självklara lösningen inte är given. En elev tar upp betyg som motivation och anser sig anstränga sig för betygens skull. En annan elev anser att lära sig att handla (inköp) är motivation inom ämnet.

En elev finner motivationen i att bli lika bra på matematik som sin pappa. Två av eleverna uttrycker sig med att de gillar matte och vill bli bra på det:

Jag älskar matematik för jag är duktig på det.

5.2.4 Svenska

Fyra av eleverna anser att de känner motivation när de får skriva. Denna aspekt inom svenska är det som motiverar dem och då främst att skriva berättelser. Ordkunskap är även en aspekt som motiverar då dessa ord kan användas i nya berättelser eller för att kommunicera med. Två av eleverna ser betyg som motivation för ämnet. En elev säger sig sakna motivation inom ämnet och gör bara vad denne ska. Endast en elev säger att läsandet är den starkaste motivationen inom ämnet.

För tre av eleverna ses läraren som motivation. En varierad och spännande undervisning är eftertraktad hos dessa elever för motivationen.

En bra lärare gör mig motiverad!

5.3 Vilken roll spelar betyg som motivation för att lära sig enligt eleven?

Anledningen enligt eleverna till införande av betyg i årskurs sex, går isär. Antingen är det till för att visa hur eleven ligger till och för att de ska veta vad de behöver arbeta mer med, eller är de till för att pressa dem att studera hårdare.

Betygen är väl till för att hota oss.

Åtta elever säger sig ha lagt ner mer energi i sitt skolarbete för att få högre betyg, medan två säger att det inte påverkat deras studiemotivation. Många av dem är nervösa inför det stundande betyget. Två av eleverna påpekar att betyget i årskurs sex är onödigt och att det inte spelar någon roll. De menar då att det inte spelar någon roll för vidare studier. Generellt kan sägas att de anser sig ha ansträngt sig mer i skolan inför det stundande betyget.

6 Analys

I följande avsnitt analyseras resultatet i förhållande till alla våra frågeställningar med hjälp av motivationsteori. I ett kommande avsnitt diskuteras vår första frågeställning angående elevernas uppfattning om skolämnenas syfte och framtida nytta i förhållande till Lgr 11 och Den nationella undersökningen 2003.

6.1 Ämnenas syfte och framtida nytta som motivation

Det syfte och framtida nytta som eleverna ser med de fyra skolämnena kan också tolkas som motivation att lära sig dem. Att ha en klar bild över syfte och nytta med ämnena innebär att ämnena till större del blir anknutna till elevernas vardag. Dewey menar att en vardagsanknuten undervisning är mer motiverande för eleverna (Dewey, 2004:94f).

Inom ämnet bild har eleverna svårt att se syfte och framtida nytta med ämnet som helhet. Fyra av eleverna nämner bild som ett kommunikativt redskap vilket vi tolkar som att de ser en framtida nytta för att kommunicera genom bilder och att tolka dessa. Detta tolkar vi utifrån Maslows behovsteori om självförverkligande genom kreativt skapande, samt att upptäcka och vara nyfiken (Brophy, 1998:4f). Ett framtida hypotetiskt syfte med ämnet bild som ett fåtal elever ser är att ämnet kan användas i ett yrkesliv som konstnär. Detta faller under yttre motivation enligt kognitiva teorier som säger att yttre motivation är en svag form av motivation där aktiviteten utförs på grund av vad individen får ut av det externt sett, exempelvis pengar eller status. De övriga syften eleverna ser med ämnet och dess framtida nytta, det vill säga teckningskunskaper och bildanalyskunskaper är inte motivation för dem att lära sig, utan snarare färdigheter som de kan tänka sig möjligtvis ha användning för i framtiden.

Det främsta syftet, både idag och i framtiden för eleverna med ämnet engelska är att lära sig kommunicera på engelska. Ett flertal elever nämner engelskan som ett medel för kommunikation, främst i kontakt med andra kulturer. Många av eleverna använder engelska för att kommunicera i dagsläget, exempelvis över internet, och har därför ett eget intresse för att bli bättre på det. Dewey menar att elevernas inre motivation blir starkare när undervisning och dess syfte blir vardagsförankrad (Dewey, 2004:50f).

Matematik är enligt eleverna främst till för att klara av sin privatekonomi. Att kunna sköta inköp, utan att bli lurad på pengar är något som motiverar eleverna. Här blir motivationen ett yttre mål eftersom eleverna enbart tänker på att inte förlora pengar, eller att bli lurad istället

för att se matematik som ett tankesätt som kan hjälpa dem att utveckla sig själva (Jenner, 2004:42).

Inom ämnet svenska nämner eleverna angående syftet med ämnet, både idag och i framtiden, att det är till för att kommunicera i tal och skrift. Det är även detta eleverna ser som motiverande för att lära sig ämnet. Precis som inom ämnet engelska handlar det om inre motivation, där eleverna blir motiverade på grund av att de har ett intresse för att lära sig kommunicera bättre och ser syftet med att göra det (Dewey, 2004:50f).

6.2 Vad motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen?

Enskilda elever kan se flera olika motiveringar till ett och samma ämne. I resultaten för de olika ämnena har vi kunnat urskilja olika teman för vad som motiverar eleverna: ”*läraren som motivationsskapare*”, ”*praktiskt arbete som motivation*”, ”*uttryck av känslor som motivation*” samt ”*att vara bra och bli bättre som motivation*”. Dessa olika teman återfinns i olika utsträckning inom de för studien valda skolämnena. Vi kommer här att analysera de olika teman som framkommit i vår undersökning samt relatera dessa till de olika ämnena.

6.2.1 Läraren som motivationsskapare

Detta tema finns inom tre av våra fyra ämnen. Lärarens roll för motivationsskapande skiljer sig dock en del beroende på vilket ämne det handlar om. Även om eleverna inte nämner läraren direkt som motivation, nämner de uppgifternas utformning och variation som motiverande. Dessa står till stor del läraren för, genom sitt pedagogiska kunnande, vilket indirekt gör att denne är den som motiverar dem. Enligt Byman och Kansanen (2008:605) är läraren den som sätter ramarna för lärandet, men de menar att motivationen måste komma inifrån eleven själv.

Inom bild nämner eleverna att uppgifterna är det som motiverar dem, vilket vi tolkar som att det är lärarens uppfinningsrikedom och pedagogiska kunnande som motiverar dem. En elev känner sig omotiverad på egen hand av ämnet och finner sin motivation i lärarens krav.

Inom engelska nämner inte eleverna läraren som motivationsskapare. Men indirekt är denne en bidragande faktor för elevernas motivation genom att de blir motiverade av delar inom undervisningen som läraren står för, exempelvis presentation av nya arbetsområden, läsning och läxor.

Även inom matematik beror elevernas motivation till största del på uppgifternas utformning. Eleverna motiveras på olika sätt av uppgifternas utformning. Vi tolkar vårt resultat som att

eleverna ser matematikens utformning i skolan som starkt uppgiftsrelaterad, det vill säga att matematik handlar om att räkna i en bok. De svar vi har fått som tyder på detta är elevernas hänvisningar till så kallade 'kluringar', problemlösning eller de rent automatiserade matematikfärdigheterna. För en elev ses läraren inom detta ämne som den drivande kraften för att denne ska få något gjort, vilket avviker från övriga elevers uppfattning.

Även inom svenska är det lärarens förmåga att skapa varierad och intressant undervisning som motiverar eleverna. De känner motivation när de får skriva berättelser, läsa och lära sig nya ord.

Läraren som motivationsskapare handlar för majoriteten av eleverna inte om att få belöningar av läraren i form av exempelvis guldstjärnor eller muntligt beröm. De flesta av de tillfrågade eleverna har heller inte uttryckt något behov av uppskattning från läraren. Alltså motiveras flertalet inte enligt behavioristisk modell, kognitiv modell eller Maslows behovsteorier (Brophy, 1998:3ff). Dock finns det två elever som nämner att de studerar på lektionerna för att deras lärare kräver det av dem. Enligt behaviorismen bör beteende som inte är önskvärt bestraffas för att motivera till korrekt beteende (Brophy, 1998:3f). De två elever som ser sig motiverade av lärarens krav önskar sannolikt undvika denna bestraffning och arbetar på lektionerna för att slippa den, även om de i övrigt finner ämnet ointressant.

För de övriga åtta eleverna faller läraren som motivationsskapare in under det sociokulturella perspektivet om motivation. Dewey menar att eleverna blir motiverade när undervisningen grundar sig i deras egna intressen, vilket eleverna i vår undersökning bekräftar. De känner sig som mest motiverade när de kan knyta an till sina egna intresseområden inom de specifika ämnena (Dewey, 2004:94f). Vygotskij menar att det krävs utmanande och spännande uppgifter för att eleverna ska utveckla sitt tänkande. Här spelar läraren en stor roll genom scaffolding och interaktion med eleverna inom den proximala utvecklingszonen (Hwang & Nilsson, 2010:50). Detta är centralt i det resultat vi har fått fram hos eleverna. I vår tolkning av elevsvaren när det gäller vad som motiverar eleverna att lära sig dessa ämnen, tolkar vi att eleverna uppfattar lärarens sätt att undervisa som centralt för deras motivation. Detta kan med ett sociokulturellt perspektiv förstås som att läraren som motivationsskapare är viktig för elevernas kunskapsutveckling, genom att utmana eleverna i deras individuella proximala utvecklingszon, så kallat scaffolding.

6.2.2 Praktiskt arbete som motivation

Ett ämne som skiljer sig från de övriga vad gäller motivation är ämnet bild. Eleverna benämner ämnet som ett praktiskt ämne, vilket enligt dem sätter det vid sidan av de andra tre ämnena. Nio av tio elever menar att ämnet är roligt eftersom det bryter av från den övriga undervisningen i skolan. John Dewey betonade vikten av praktiska ämnen i skolan för att eleverna ska bli motiverade att lära sig också i de övriga ämnena. Han menade att det var viktigt för eleverna att få arbeta med händerna och se konkreta resultat av sitt arbete. Detta skulle leda till mer motiverade elever (Sundgren, 2007:85f). Detta överensstämmer med de resultat vi har fått av eleverna i vår studie.

6.2.3 Uttryck av känslor som motivation

Ett fåtal elever ser ämnet bild som ett sätt för dem att uttrycka sina känslor. Detta anser de vara en motiverande faktor i ämnet. Att få uttrycka sina känslor kreativt är enligt Abraham Maslow det sista steget i hierarkin för människans behov. Detta kan endast uppfyllas när de tidigare stegen har förverkligats (Brophy, 1998:4f). Här ger alltså eleverna uttryck för ett behov som motivation.

6.2.4 Att vara bra och bli bättre som motivation

Att få medel för att kunna tolka omvärlden, nämns av ett fåtal av eleverna som motivation för att lära sig samtliga ämnen. Eleverna vill kunna kommunicera och interagera med andra människor genom att använda sina kunskaper inom dessa ämnen. Om detta resultat relateras till de kognitiva teorierna om motivation finns det två olika sorters motivation i detta. Eleverna ger uttryck för både yttre och inre motivation inom ämnena. De yttre består i att de vill lära sig mer för att klara sig bättre i framtiden, både privat och i arbetslivet. Samtidigt vill de lära sig mer för att utveckla sig själva, vilket enligt kognitiv teori är ett inre mål. Den övervägande majoriteten nämner även att de blir motiverade av att få göra roliga saker inom ämnena, samt att ämnena i sig motiverar dem eftersom de gillar dem. Detta är ett starkt uttryck av inre motivation, där en aktivitet utförs för att den för med sig nöje för utövaren. Detta menar kognitivisterna vara den främsta sorten av motivation (Jenner, 2004:42; Guay et. al., 2010:712). Även Dewey nämner detta som en stark motivation, eftersom det innebär att eleverna får arbeta med saker som är relevanta för deras vardagsliv och intressen (Säljö, 2010:174f).

En elev uttrycker sin motivation att bli bättre på matematik som ett behov av uppskattning från en av sina föräldrar, som själv är bra på ämnet. Detta faller under Maslows teorier som

behov av kärlek och acceptans från föräldrar samt behov av uppskattning från andra (Brophy, 1998:4f).

6.3 Vilken roll spelar betyg som motivation för att lära sig enligt eleven?

Betyg nämns som motivation inom samtliga fyra ämnen, dock enbart av enstaka elever. Vi tolkar detta som att eleverna vill ha bekräftelse på sina kunskaper och hur de ligger till jämfört med läroplanens mål i ämnet. Detta relateras till behaviorismen där eleverna anses vilja ha positiva förstärkningar i form av exempelvis bra betyg (Brophy, 1998:3f). Dock skulle elevernas önskan om bra betyg även kunna vara ett yttre eller ett inre mål, såsom de beskrivs i de kognitiva teorierna. Betyg som yttre mål handlar om att eleverna önskar få bra betyg på grund av den uppskattning de får av omgivningen. Önskan om bra betyg kan dock också vara ett inre mål för eleverna om deras främsta motivation är att själva bli nöjda med resultatet (Jenner, 2004:42; Guay et. al., 2010:712). Utan att titta närmare på hur eleverna ser på betygens funktion är det svårt att uttala sig om vilket synsätt som är dominerande. Majoriteten av eleverna ser främst inte betygen som motivation utan som information om hur de ligger till i ämnet. Därmed drar vi slutsatsen att betyg är ett inre mål för eleverna och att deras största motivation med betygen är information för sin egen del.

Trots att majoriteten av eleverna ser informationsfunktionen hos betyg som den viktigaste anser åtta av tio av eleverna att de har ansträngt sig mer i ämnena nu när betygen är nära förestående. Detta innebär att eleverna även anser att betygen har en motivationsfunktion (Eklöf, 2011:67; Wikström, 2007:23). Vad de sedan anser om betygens motivationsfunktion är en annan fråga. En elev anser att betygen endast är till för att ”hota” dem att studera.

Urvalsfunktionen hos betyg nämns av eleverna utifrån perspektivet att det är onödigt för dem att få betyg så tidigt, då de anser att betygen inte kommer att användas till någonting. De nämner att betygen egentligen bara spelar roll i 9:an när de behöver betygen för att söka vidare utbildning. Innan dess menar de att betygen främst är till för att de ska ”öva sig” på att få betyg.

6.4 Sammanfattning

Enligt de elever vi har talat med kan man sammanfattningsvis säga att syftet med ämnet bild är att ha roligt i skolan och göra något icke teoretiskt. Syftet med ämnet engelska är att lära sig att kommunicera med andra. Matematik är till för att klara av att sköta sin privata ekonomi. Svenska är till för att kunna kommunicera. Detta överensstämmer bara till viss del med ämnens syften enligt Lgr 11 (Skolverket, 2011).

Det de säger sig behöva inom de specifika ämnena i framtiden är inom bild främst teckningstekniker och i ett fåtal fall analysförmåga. Inom ämnet engelska är skrivfärdigheterna premierade av eleverna. Tonvikt inom ämnet matematik ligger på färdigheter för att sköta sin privatekonomi. I ämnet svenska anser eleverna sig behöva skrift- och ordkunskaper. Även detta överensstämmer bara till viss del med ämnens syften enligt Lgr 11 (Skolverket, 2011).

Eleverna motiveras av läraren, att ha roligt i ämnet, att få uttrycka sig, att lära sig för att bli bättre på något, samt av betyg. Först och främst är det kognitiva och sociokulturella teorier som förklarar deras motivation, men ett fåtal får sin motivation från behavioristiska förstärkningar och behov.

Eleverna ser först och främst informationsaspekten av betyg, även om de flesta av dem säger sig anstränga sig mer på grund av dem. Eftersom eleverna ser betyg som ett sätt att få information om hur de ligger till i de specifika ämnena, drar vi slutsatsen att det utifrån kognitiv och sociokulturell teori handlar om inre motivation.

7 Diskussion i relation till Nationella Undersökningen 2003 och Lgr11

Elevernas uppfattning om ämnenas syften och framtida nytta vill vi sätta i relation till Lgr 11 och resultaten i den nationella undersökningen från 2003, för att kunna urskilja likheter och skillnader. Vidare kommer vi diskutera vad våra resultat kan tillföra den framtida forskningen inom området.

7.1. Bild

Enligt den nationella undersökningen 2003 ansåg eleverna att bild är ett ämne som är roligt och intressant, men även onyttigt (Skolverket, 2004a:45). Denna uppfattning delar många av de elever vi har haft som informanter. De anser bild vara ett ämne man läser för att det är roligt och för att det bryter av mot de teoretiska ämnena. Dock anser majoriteten av eleverna att de inte kommer att ha någon nytta av det de lärt sig inom ämnet bild.

En aspekt av syftet med ämnet bild enligt Lgr 11 är *bildframställning* som är till för att främja elevens personliga utveckling och kreativitet (Skolverket, 2011:20f). Denna del av syftet är något som kommer fram under intervjuerna hos många av eleverna. De ser bild som ett ämne där man producerar.

Enligt Lgr 11 är bild ett kommunikativt ämne där bilden är det som kommuniceras. Detta går den stora majoriteten av eleverna i vår undersökning förbi (Skolverket, 2011:20f). De har svårt att förstå att bilder kommunicerar och härrör sin framtida nytta av ämnet till produktion. Endast fyra av de tillfrågade eleverna uttrycker bild som ett kommunikativt ämne. Dessa elever anser att bild är till för att man ska lära sig att förstå bilder och kunna kommunicera med hjälp av dem. Detta kan härröras till *bildanalys* i Lgr 11 (Skolverket, 2011:20f).

Eleverna gör ofta kopplingen med ett ämne och ett yrke varvid bild, som i mångas ögon ses som att rita och måla, uppfattas som ett ämne som konstnären använder sig av. Just aspekten 'rita och måla' är deras koppling till bild och som yrke blir det därför konstnärens profession.

Redskap för bildframställning är en del av syftet för ämnet bild i skolan. Detta är den del av syftet som flest elever nämner. Att tillägna sig tekniker för framställande av bilder är ett tydligt syfte med ämnet för eleverna. Den del av syftet de nämner inom detta är teckningstekniker. Dock finns det enligt Lgr 11 många andra sätt att framställa bilder (Skolverket, 2011:21). Förmodligen förhåller det sig som så att detta är den mest konkreta delen av syftet för eleverna.

Den aspekt av ämnet som de främst anser sig komma att ha användning för är sina teckningskunskaper som faller under de delar inom det centrala innehållet i Lgr 11 kallat *bildframställning* och *redskap för bildframställning*. Eleverna säger att teckningskunskaperna inte direkt är viktiga, men ett verktyg för förströelse. Trots att de ser det som onödigt och en förströelse kan detta kopplas till syftet med bild i form av att det utvecklar elevernas kreativitet (Skolverket, 2011:20).

Som grupp täcker de 10 intervjuade eleverna upp hela syftet med ämnet, men individuellt är det ingen elev som kan redogöra för ämnets hela syfte. Ett fåtal av eleverna nämner två av Lgr 11:s syften, men majoriteten kan bara nämna ett.

7.2 Engelska

Eleverna anser att engelska är ett "världsspråk" och ett medel för kommunikation. Enligt Lgr 11 ska engelskan hjälpa eleverna att förstå och leva i den globala världen av idag (Skolverket, 2011:30). För eleverna är den främsta framtida nyttan med engelska att kunna göra sig förstådd utomlands. Många nämner kommunikation med andra som viktigt. Vår tolkning är att de i första hand vill göra sig förstådda hos andra, men inte nödvändigtvis föra ett meningsfullt samtal. Det är viktigare för eleven att kunna beställa mat och fråga om vägen än att interagera med en person från ett främmande land. Lgr 11 säger att språket ska vidga perspektivet för eleven vilket inte sker fullt ut när kommunikationen ser ut på det sätt som eleverna beskriver (Skolverket, 2011:30).

Även om alla elever nämner att de läser engelska för att lära sig kommunicera är det väldigt få som tar in läsa och skriva i den aspekten. De fokuserar på att samtala och har förmodligen svårt att se skrift som kommunikation. Endast en elev nämner att syftet med ämnet är att man ska kunna läsa det då det finns överallt.

En elev säger sig behöva alla sina kunskaper inom engelska för att kunna förstå och tolka omvärlden. Enligt Lgr 11 är engelskan ett språk som omger oss i vardagen och kunskaper i ämnet behövs därför för att kunna leva i dagens globaliserade värld (Skolverket, 2011:30).

I den nationella undersökningen 2003 visades att både elever och föräldrar anser att kunskaper i engelska är viktiga att tillgodogöra sig inför framtida studier och arbetsliv, liksom för fritidssysselsättningar (Skolverket, 2004b:47). Detta stämmer väl överens med våra resultat där den stora majoriteten anser sig ha användning för engelska vid dessa tillfällen. Då eleverna ännu inte vet vilket yrke de kommer att skaffa sig, kan de heller inte fullt ut svara på

vad inom ämnet de tror sig behöva kunskaper om. En elev nämner även vidare studier och läsandet inom engelska som ytterst viktigt för lärande. Enligt Lgr 11 är detta språk ett verktyg för att lära (Skolverket, 2011:30).

Syftet med ämnet engelska är dock över lag klart för eleverna i vår undersökning. De ser tydliga användningsområden för ämnet och har konkreta exempel på när de kan och ska använda det.

7.3 Matematik

Den nationella undersökningen 2003 visar att mer än hälften av eleverna anser sig ha stor nytta av matematik i sitt framtida liv (Skolverket, 2004a:52f). Detta stämmer överens med det resultat vi har fått fram i vår undersökning. Mer än hälften av våra tillfrågade säger samma sak.

Enligt Lgr 11 ska matematikundervisningen vara vardagsanknuten (Skolverket, 2011:62). Detta har eleverna uppfattat men de skiljer på vardagsliv och arbetsliv. De tror sig behöva kunskaper inom matematik för ett framtida yrke men har svårt att säga vilka kunskaper som är av vikt. Ett fåtal elever reflekterar över att kunskaperna de behöver tillgodogöra sig i matematik bör vara stora då de inte vet hur framtiden kommer att se ut.

För eleverna i vår undersökning handlar matematik till stor del om deras egen privatekonomi och då främst gällande inköp. Detta gäller nutid såväl som framtid. Till stor del handlar det om att inte bli lurad på pengar. Detta stämmer överens med den del i Lgr 11 som handlar om vardagsmatematik (Skolverket, 2011:62). Problematiskt är dock att eleverna till största del endast ser matematikens användningsområden som ett medel för att klara sin privata ekonomi. Stora delar av syftet med ämnet matematik missas helt. Lgr 11 tar upp följande centrala delar av matematikämnets innehåll: *taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik, samband och förändring, och problemlösning* (Skolverket, 2011:62f). Inom den privata ekonomin är det endast *taluppfattning och tals användning* som blir av användning.

Tre av eleverna uppfattar vardagsmatematiken på ett annat sätt än enbart som ett led i hanteringen av privatekonomin. De ser matematik som ett verktyg för problemlösning i vardagen. De påpekar att matematiken ständigt är närvarande och används hela tiden. Med matematiken kan man angripa problem på olika sätt och sätta problemet i perspektiv. Dessa elever uppvisar en större förståelse för syftet med matematik än de som enbart härrör det till

privatekonomin. Enligt Lgr 11 ger ”kunskaper i matematik [...] människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser” (Skolverket, 2011:62). Det perspektiv dessa tre elever har på matematiken stämmer mer överens med detta breda syfte med ämnet.

Två av eleverna säger sig komma att använda all sin kunskap inom ämnet till att lära sina barn matematik. Vi tolkar detta som att de själva inte ser något syfte med matematik förutom att vidarebefordra den till nästa generation. En av eleverna ser inget användningsområde alls med matematik utanför skolan. Denna elev ser ingen koppling mellan skolans matematik och vardagens matematik. För denne elev är matematik inte någonting som används i vardagen såsom det presenteras i Lgr 11 (Skolverket, 2011:62f).

7.4 Svenska

Syftet med att läsa ämnet svenska i skolan är enligt eleverna att bli bättre på det. De emfaserar samtalet som det viktigaste. Kommunikationsaspekten är något som alla tar upp vilket är en grund för syftet i Lgr 11 (Skolverket, 2011:222). Ordkunskap framhålls som viktigt av två elever. De syftar då på att utveckla sin tankeverksamhet och sitt språk med bredare vokabulär.

Samtidigt bedrivs undervisningen i den svenska skolan på det svenska språket. Svenska är därmed ett av de absolut viktigaste ämnena i skolan då det utgör en grund för ”[...] att tänka, kommunicera och lära” (Skolverket, 2011:222). Två av eleverna gör kopplingen mellan svenskan som språk och att lära sig, samt vikten av läsning vid inläring. Därmed är det endast dessa två elever som fullt ut förstår vikten av detta ämne i skolan. Över lag var det dock svårt för eleverna att uttrycka syftet med ämnet svenska. Detta syns också i vår undersökning eftersom eleverna inte betonar vikten av svenska som ämne. Detta skiljer vårt resultat från det i den nationella undersökningen från 2003, där svenska ansågs vara viktigt, roligt och intressant (Skolverket, 2004b:25ff).

Även inom svenska har vi fått ensidiga svar på vad inom ämnet som eleverna kan få användning för i det kommande livet. Det som premieras är färdigheter inom skrivning, vilket skiljer sig från vad de ansåg syftet med ämnet vara, nämligen att tala. Ingen av eleverna nämner ens här att tala som en förmåga de kommer att behöva senare i livet. Möjligtvis ser de det som självklart. Kommunikation genom skrivning är en del av det centrala innehållet i Lgr 11 men långt ifrån det enda syftet med ämnet (Skolverket, 2011:223f).

De elever som ämnar studera vidare anser att de kommer att ha nytta av färdigheter i läsning. Dock är det ingen elev som nämner kunskaper i läsning som förströelse eller för att kunna klara sig i vardagen om man bortser från arbetslivet. I det centrala innehållet för svenska i Lgr 11 betonas vikten av skönlitteratur och liknande texter vilket eleverna inte alls menar vara av vikt (Skolverket, 2011:222f).

8 Avslutande diskussion

Avsnittet inleds med en diskussion kring den metod vi har valt att använda oss av. Därefter följer en diskussion och reflektion över de resultat vi har fått fram i studien.

8.1 Metoddiskussion

Då vi först och främst inte är intresserade av generaliserbara resultat utan vill få fram insiktsfulla svar anser vi det mindre lämpligt att slumpmässigt välja informanter från en klasslista. Vi valde därför att ta hjälp av klassens lärare som känner eleverna och bad denne välja ut elever med enda premissen att den tilltänkte informanten skulle kunna tala för sig. En risk med detta är att de elever som bäst kan tala för sig också är de elever som är högpresterande i klassen. Samtidigt är inte vårt syfte att få fram signifikanta resultat, utan vi är enbart intresserade av vad dessa tio informanter anser om våra frågeställningar. Vi upplever dock att vi fick en blandning av hög- och lågpresterande elever.

Vi genomförde våra intervjuer individuellt med två intervjuare. Det är möjligt att eleverna uppfattade detta som ett ojämnt maktförhållande och kände sig underlägsna. Dock var detta inte uppfattningen vi fick av eleverna vid intervjutillfällena. Vi ser flera positiva aspekter med att ha genomfört intervjuerna på detta sätt. För det första upplevde vi att det var enklare att göra bra och detaljerade anteckningar om intervjuaren inte behövde vara den som både intervjuade och antecknade. För det andra upplevde vi det som positivt att vara två då klargöranden behövdes samt vid följdfrågor. Vi upplever att vi fick ut mer av intervjuerna och kom åt elevernas åsikter på ett bättre sätt genom att vi båda var närvarande vid intervjuerna.

Under intervjuerna fick vi känslan av att våra frågor till eleverna i vissa fall var för svåra. Det krävdes ibland ett klargörande för att få informanten att förstå dem, vilket kan ha gjort att det blev ledande frågor. Att få sjätteklassare att svara om framtiden var oerhört svårt. Svaren blev ensidiga och i många fall relaterade till deras föräldrars yrken. Hade vi ställt samma frågor till äldre elever tror vi oss ha fått mer insiktsfulla svar. Samtidigt var vi inte intresserade av detta då vi inte ämnar undervisa på dessa stadier.

Hade vi valt att använda en kvantitativ metod hade vår fråga om ämnenas syfte inte kunnat finnas med då vi med ett sådant arbetssätt varit tvungna att ställa strukturerade intervjufrågor med förutbestämda alternativ till svar. Detta hade gjort att vi inte kommit åt elevernas åsikt på samma sätt. Inom kategorin betyg tror vi dock att en kvantitativ metod hade kunnat ge statistiskt signifikanta resultat om vi hade haft en större urvalsgrupp. Detta är en möjlig ansats till framtida studier av samma tema.

8.2 Reflektion över studiens resultat

Som individer är det egentligen ingen av eleverna som fullt ut förstår varför ämnena finns i skolan. Som grupp är dock eleverna medvetna om ämnenas syften. Vi förväntade oss inte att eleverna skulle kunna uttrycka sina uppfattningar så pass tydligt som de gjorde. De har svårt att sätta ämnenas syften i ett bredare perspektiv, exempelvis är de inte helt konsekventa i sina svar. De svarar att engelska språkets syfte i skolan är att lära sig tala det, medan det viktigaste att ta med sig från undervisningen när de blir äldre är sina kunskaper i att skriva det. Ordet kommunikation är ett ord de använder en hel del, men innebörden av det frångår de flesta av dem.

Det mest intressanta i vår studie anser vi vara skillnaden mellan ämnena engelska, matematik och svenska kontra ämnet bild. På förhand trodde vi att det skulle vara en viss skillnad mellan elevernas uppfattning om syftet med de teoretiska ämnena och det praktiska. Vi trodde att det skulle vara enklare för eleverna att konkretisera syftet med de teoretiska ämnena och att syftet med bild skulle gå dem förbi. Det resultat vi fick fram var snarare att syftet med ämnet bild var det som eleverna som grupp bäst kunde redogöra för. Inom ämnet matematik är det däremot svårt för eleverna att nämna vilka kunskaper de kommer att ha användning för i framtiden, förutom till privatekonomin. Detta täcker in en väldigt liten del av all den matematik som lärs ut i skolan. Liksom i den Nationella undersökningen från 2003 (Skolverket, 2004a:52f) ser alltså eleverna i vår undersökning ingen större nytta med merparten av vad de lär sig i ämnet matematik.

Generellt sett är det svårt för eleverna att konkretisera vad inom de olika ämnena de kommer att ha nytta av i framtiden. Många av eleverna tycks endast kunna förhålla sig till de arbetsområden inom ämnena som de arbetar med för stunden. Det är svårt för dem att tänka tillbaka på vad de har gjort tidigare, exempelvis att de lär sig läsa i ämnet svenska vilket lägger grunden för nästan allt de gör i skolan. Detta kan bero på att de inte fick en längre tid att på förhand fundera igenom vad ämnena är till för och vilka aspekter de innehåller. Svaren vi fick handlar mer om vad eleverna tänker använda kunskaperna i ämnet till, än vad inom ämnena de anser att de behöver kunna. På sätt och vis är detta också ett kunnande, men det blir mer smalspårigt än generellt.

En ytterligare intressant aspekt med elevernas uppfattningar om syftet med ämnet bild är att de ser ämnet som ett roligt avbrott från ordinarie undervisning. Ämnets syfte blir enligt eleverna att ha roligt under ordnade förhållanden på lärarens premisser. Dock anser de

generellt sett att ämnet inte har något syfte i ett längre perspektiv, förutom om man siktar på en konstnärskarriär. Orsaker till detta anser vi kunna vara att de lärare eleverna har i bild inte har förklarat och konkretiserat syftet med ämnet för eleverna. Alternativt ser lärarna inte själva syftet och nyttan med ämnet bild i ett längre perspektiv. Det kan även förhålla sig som så att läraren delar uppfattningen att ämnet endast är till för att bryta av mot de teoretiska ämnena och för att införa något roligt i undervisningen.

Eleverna har förvånansvärt svårt att se lärarens roll när de svarar på frågorna. De talar istället om ämnet som fristående och något som endast berör dem själva. Majoriteten av eleverna ser uppgifter i ämnena som motiverande, men gör inte kopplingen att det är läraren som hittar på uppgifterna. Vi trodde att eleverna till en större grad skulle uttrycka läraren som motivationsskapare. De ser indirekt lärarens som motivationsskapare genom att de talar om uppgifternas utformning som motiverande. Däremot nämner bara ett fåtal implicit läraren som motivationsskapare. Vi ser det som något positivt att de hittar motivation inom sig själva utan lärarens påtryckningar.

Förutom i ämnet engelska är det ingen elev som ser ämnets sammantagna syfte och framtida nytta som motiverande. Däremot kan de i många fall se delar av syftet och den framtida nyttan som motiverande. Det är oroväckande att eleverna inte blir motiverade av den framtida nyttan med ämnena, eftersom det handlar om kunskaper de behöver för att utvecklas och fungera som fullgoda samhällsmedborgare. Samtidigt tror vi att eleverna har en bredare uppfattning om ämnenas syfte och framtida nytta eftersom att det är svårt för dem att sitta om framtiden och se tillbaka på sin tidigare skolgång och de kunskaper de redan tillgodogjort sig.

Angående betyg, som de ännu inte fått vid intervjutillfället, anser vi att de svar vi fått av eleverna är klart färgade av vad läraren berättat för dem. Det framgår tydligt i elevernas svar att de bör se betyg som information snarare än som press att studera hårdare. Vi anser det sannolikt att detta är ett sätt för läraren att lugna eleverna och avdramatisera betyg.

Vi har jämfört våra resultat angående ämnenas syfte och framtida nytta med resultaten i den nationella undersökningen 2003. Den stora skillnaden mellan denna och vår undersökning är att nationella undersökningen fokuserar på om eleverna är motiverade inom ämnet, medan vi har undersökt *vad* som motiverar dem att lära sig ämnet. Till skillnad från nationella undersökningen 2003 har vi även undersökt *varför* eleverna tror att de läser ämnena bild, engelska, matematik och svenska i skolan.

Vidare är en undersökningsaspekt betygen i årskurs sex. Dessa betyg har endast satts en gång, vid jul 2012. Vi genomförde vår undersökning innan eleverna fått betyg och en möjlig framtida undersökning skulle kunna vara att ta reda på om och hur elevernas uppfattning om betyg har ändrats efter att de fått betyg. Det vore även intressant att undersöka om elevernas uppfattning om ämnens syften och framtida nytta ändras i och med att eleverna blir äldre.

Det mest intressanta i vårt resultat anser vi vara skillnaderna mellan hur eleverna ser på ämnens syfte och framtida nytta i bild respektive de övriga ämnena. Bild är ett estetiskt ämne, medan de andra är grundämnena. Vi upplever att eleverna anser att bild är det roligaste av de fyra ämnena vi undersökte men att de samtidigt ser väldigt lite nytta med ämnet. De andra ämnena såg de mer nytta med, men ansåg inte att de var så roliga som bild. Vi anser att vår studie är av relevans för lärare och skolläring eftersom den visar på vikten av att implementera ämnet bild i de övriga ämnena för att eleverna ska uppleva dem som roligare, men även få möjlighet att se ett syfte och en framtida nytta med ämnet bild.

Skillnaden mellan hur eleverna upplever syfte och framtida nytta med ämnet bild respektive de övriga ämnena vore fullt möjligt att utreda i framtida forskning. Intressant vore även att undersöka om det förhåller sig likadant i övriga estetiska och praktiska ämnen.

Denna studies resultat om elevernas uppfattning om ämnens syfte, framtida nytta samt vad som motiverar dem att lära sig inom ämnena bild, engelska, matematik och svenska är av relevans för lärarstudenter, yrkesverksamma lärare och skolläring. För blivande lärare och de professionella inom skolan ligger relevansen i en ökad förståelse för vad som motiverar eleverna samt behovet av att klargöra ämnens syften och framtida nytta för att göra ämnena mer vardagsanknutna för eleverna. På detta sätt blir eleverna mer motiverade att lära sig och kommer att klara sig bättre i framtiden.

9 Referenser

Alexandersson, M. (2011) Reflekterad praktik som styrform. I *Styrning på villovägar*, Alexandersson, M. [red.]. Lund: Studentlitteratur.

Bjereld, U. et. al. (2002). *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.

Brophy, J. (1998). *Motivating Students to Learn*. United States of America: McGraw-Hill.

Byman, R. och Kansanen, P. (2008). Pedagogical Thinking in a Student's Mind: A conceptual clarification on the basis of self-determination and volition theories. *Scandinavian Journal of educational Research*. Volym 52, nr. 6, December 2008.

Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle*. Stockholm:Natur och Kultur.

Eklöf, H. (2011). Betygen i den svenska skolan. I *Utvärdering och bedömning i skolan*, Hult, A & Olofsson, A [red.]. Stockholm: Natur och Kultur.

Guay, F. et. al. (2010). Intrinsic, identified, and controlled types of motivation for school subjects in young elementary school children. *British Journal of Education Psychology*. Nr. 80.

Hwang, P. och Nilsson, B. (2010) *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Jenner, H. (2004). Motivation och motivationsarbete i skola och behandling. *Forskning i fokus*, nr 19. Stockholm: Liber.

Kihlström, S. (2009). Att genomföra en intervju. I *Lära till lärare*, Dimenäs, J. [red.]. Stockholm: Liber.

Kihlström, S. (2009). Fenomenografi som forskningsansats. I *Lära till lärare*, Dimenäs, J. [red.]. Stockholm: Liber.

Lundahl, C. och Jönsson, A. (2010). Ännu en gång fuskar regeringen i betygsfrågan. *Dagens Nyheter*. 25 mars <http://www.dn.se/debatt/annu-en-gang-fuskar-regeringen-i-betygsfragan> (hämtad 2012-11-28).

Martinsson, J. (2012). Reinfeldt vill sänka betygsåldern. *Dagens Nyheter*. 17 december <http://www.dn.se/nyheter/politik/foelj-reinfeldts-presskonferens> (hämtad 2013-01-04).

Regeringskansliet, Pressmeddelande (2010) Betyg från årskurs 6- för mer kunskap. 10 september <http://www.regeringen.se/sb/d/12467/a/152054> (hämtad 2012-11-28).

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm, Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2004a). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Sammanfattande huvudrapport*. (Rapport 250) Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2004b). *Nationella utvärderingen av grundskola 2003. Huvudrapport – svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik och undersökningen i årskurs 5*. (Rapport 251) Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Ämnesrapport i Bild*. (Rapport 253) Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundgren, G. (2007) John Dewey – reformpedagog för vår tid? I *Boken om pedagogerna*, Forsell, A. [red.]. Stockholm: Liber.

Säljö, R. (2010). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I *Lärande Skola Bildning*, Lundgren, U. et. al. [red.]. Stockholm: Natur och Kultur.

Säljö, R. (2007) L.S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär. I *Boken om pedagogerna*, Forsell, A. [red.]. Stockholm: Liber.

Tidningarnas Telegrafbyrå (TT). (2012). ”Reinfeldt är för ivrig”. *Dagens Nyheter*. 17 december <http://www.dn.se/nyheter/politik/reinfeldt-ar-for-ivrig> (hämtad 2013-01-04).

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Bromma: Vetenskapsrådet.

Wikström, C. (2007). Subjektiva bedömningar och objektiva tolkningar. I *Sporre eller otyg – om bedömning och betyg*, Pettersson, A. [red.]. Malmö: Elanders Berlings.

10 Bilagor

Bilaga A

Intervjuguide

Kön: Pojke Flicka

Motivation = intresse för något (SAOL)

Engelska

Vad inom ämnet gör att du känner dig intresserad att lära dig?

Vad inom detta ämne känner du att du vill lära dig mer av? Varför?

Vad får dig att plugga engelska? Vad får dig att jobba på engelsklektionerna?

Finns det något i detta ämne som gör att du vill lära dig mer och känner dig motiverad? Vad finns det för anledning för dig att läsa ämnet?

Vad använder du engelska till? Vad använder din mamma eller pappa engelska till? Vad kan man annars använda det till? Kan man använda det till något mer?

Varför läser man engelska i skolan?

Vad inom ämnet kommer du ha användning för när du har slutat skolan?

Svenska

Vad inom ämnet gör att du känner dig intresserad att lära dig?

Vad inom detta ämne känner du att du vill lära dig mer av? Varför?

Vad får dig att plugga svenska? Vad får dig att jobba på svensklektionerna?

Finns det något i detta ämne som gör att du vill lära dig mer och känner dig motiverad? Vad finns det för anledning för dig att läsa ämnet?

Vad använder du svenska till? Vad använder din mamma eller pappa svenska till? Vad kan man annars använda det till? Kan man använda det till något mer?

Varför läser man svenska i skolan?

Vad inom ämnet kommer du ha användning för när du har slutat skolan?

Matematik

Vad inom ämnet gör att du känner dig intresserad att lära dig?

Vad inom detta ämne känner du att du vill lära dig mer av? Varför?

Vad får dig att plugga matematik? Vad får dig att jobba på mattelektionerna?

Finns det något i detta ämne som gör att du vill lära dig mer och känner dig motiverad? Vad finns det för anledning för dig att läsa ämnet?

Vad använder du matematik till? Vad använder din mamma eller pappa matematik till? Vad kan man annars använda det till? Kan man använda det till något mer?

Varför läser man matematik i skolan?

Vad inom ämnet kommer du ha användning för när du har slutat skolan?

Bild

Vad inom ämnet gör att du känner dig intresserad att lära dig?

Vad inom detta ämne känner du att du vill lära dig mer av? Varför?

Vad får dig att plugga bild? Vad får dig att jobba på bildlektionerna?

Finns det något i detta ämne som gör att du vill lära dig mer och känner dig motiverad? Vad finns det för anledning för dig att läsa ämnet?

Vad använder du bild till? Vad använder din mamma eller pappa bild till? Vad kan man annars använda det till? Kan man använda det till något mer?

Varför läser man bild i skolan?

Vad inom ämnet kommer du ha användning för när du har slutat skolan?

Betyg

Ni kommer för första gången att få betyg nu i årskurs 6. Vilka är dina tankar kring det?

Varför tror man infört betyg i år sex?

På vilket sätt påverkar det ditt sätt att plugga och arbeta i skolan?

Bilaga B

Hej!

Vi är två lärarstudenter, Martin Andersson och Anna Ekman, från Linnéuniversitetet som skriver vårt examensarbete. Vi undersöker elevers uppfattning om varför man läser svenska, engelska, bild och matematik i skolan och vad inom dessa ämnen som motiverar dem.

Vi skulle vara mycket tacksamma om vi får intervjua ditt barn om detta.

Du kan vara helt säker på att ditt barns åsikter kommer att vara konfidentiella och bara användas för undersökningssyftet.

Intervjun kommer att genomföras under skoltid i samråd med klassföreståndaren.

Eftersom ditt barn är under 15 år behöver vi målsmans medgivande för att kunna genomföra intervjun.

Namn: _____

Jag, målsman till ovan person, ger mitt medgivande till intervjun.

Signatur

Namnförtydligande

Har du några frågor och/eller funderingar kan du kontakta Martin Andersson på XXXX- XX XX XX eller Anna Ekman på XXXX- XX XX XX, alternativt e-post till xxx@xx.com.